

Nenad Grujičić

SINGEROVA PRIČA

Pre rata sam u karajevskom *Ehu* pročitao jednu priču Isaka Baševisa Singera čijeg se naslova više ne sećam. Putovao sam iz Starog Slada u Prijekor. Časopis sam kupio na autobuskoj stanicu u Kumi, u kiosku za štampu, gde se u to vreme, s kraja sedamdesetih godina prošlog veka, mogao kupiti elitni književni časopis iz gotovo svih jufkoslovenskih centara. Na primer, zagrobačka Zenica koju je uređivao Oran Nabić, praveći neverovatno polemičan časopis u vreme komunizma! Ili se nama danas čini da je to tada bilo nemoguće s obzirom na današnju književnu periodiku u kojoj i nema takvih štiva, već se, eto, sve preselilo na senzacionalističke i stupidne stranice tabloidne štampe gde caruju polupismeni kratki tekstovi sa velikim naslovima ispod kojih se ono malo sitneža od redaka i slova i ne mora čitati.

Nikad neću zaboraviti Singerovu priču u *Ehu*. Još sam bio student jufkoslovenske i takozvane opšte književnosti koju sam upisao posle dve godine provedene na tehniči. Krenuo sam u zavičaj sa indeksom punim visokih ocena. Voleo sam da studiram književnost, nije mi bilo važno da li će i šta jesti, gde spavati, šta obući. Čak ni da li će kihnuti stoput na dan u mrzloj udžerici. Važno je bilo da plivam u okeanu litarature i jezika. Želeo sam da što pre diplomiram na Filozofiskom fakultetu u Starom Sladu gde su mnogi pisci, od moći i uticaja, bili upisali studije pa onda, eto čuda, naprasno prestali da polažu ispite. Valjda poneseni nekakvom slavom, a neki i sa vencem silnih ideološko-političkih privilegija, napuštali su fakultet govoreći da im nije važno da imaju diplomu, jer ionako pišu za istoriju.

Diplome visoke stručne spreme u Starom Sladu nisu imali Piroslav Lantić, Ero Ljubac, Koško Pivkov, Ajde Dobrenović, Mujica Grešin Pucić, Dvojislav Svespotov, Vilokrad Strujić, jedan što se stidi svoga prezimena, te nekoliko pesnika i pisaca mlađih generacija, koji će možda u snu jednom i diplomirati. Znam dvojicu starijih kolega koji su, posle napuštanja studija književnosti, upisali marksizam samo da bi imali i pokazali crveni indeks velikim gazdama-apartćicima.

Eno Krleže, nema ni srednju školu! To su mi govorili mahom pesnici, a već uveliko glavni i odgovorni urednici književnih časopisa ili, pak, gazde na radiju i televiziji, te u ustanovama kulture. Neki su bili instalirani i u samom vrhu jednopartijskog establišmenta i državnog aparata. Poneki su radili i za razne službe na uvce, komitete i policiju. Lako je proveriti, odeš i vidiš svoj dosije: imena dostavljača otvore se sama. Danas su se neki prešaltali, ali imaju i svoje novokomponovane nastavljače.

Namnožilo se na ovom svetu raznih genija i pirlitana. Jedan sa završenom srednjom malterskom školom, više od deset godina, vodio je časopis *Hektari*. O tome je u novim *Hektarima*, a povodom okrugle godišnjice časopisa, pisao Ava Tamjanov. E, taj glodur negdanjih *Hektara*, danas anoniman, ne bavi se više književnošću, izraubovan i zaboravljen, cerebralno nesvodiv, formirao je sektu tračibaba o ugojenom ništavilu. Nekad je imao

ime i prezime. Prvo je prepravio svoje narodno ime po dedi, a onda ga se odrekao, kao i svih svojih predaka. Dugo je u potrazi za novim imenom, ali mu smeta sopstvena koža. Želi za sebe ime koje se piše malim slovom. Nikad nije uspeo da nauči kako se i kad piše veliko slovo.

Kad je preveo prezime na kolokvijalni jezik, shvatio je da ono ima konkretno značenje, da su vekovne komšije askurđelski odredile tačnu dijagnozu kolena. To mu se nikako nije svidelo pa je rešio da ga menja malo dockan. Ah, kako se toga nije setio u vreme komunizma kad se brisao trag svakoj maternjoj žilici porekla. Ako se negde, ipak, čitaoče dragi, pojavi strofa potpisana njegovim negdanjim imenom, sa velikim ili malim slovom, svejedno, smatraj da je to novinarska patka. Neko će možda kazati: Da, to je on, Čoban Živrag! Ali, ne, to više nije on. To je Bezimeni ili Poluvidljivi, tako ćemo ga zvati, sa uvek otvorenom mogućnošću da se oko ta dva inicijacijska centra, ukoliko bude potrebno, uzroje i sinonimi koji proizilaze iz koncentričnih krugova predočenih semantičkih blizanaca. Ili ćemo se nekako već snaći.

Još mi briđi sećanje na Singerovu priču bez obzira što sam doboko zaždio u digresiju u kojoj ću ostati još na trenutak. Bezimeni je vabio i rasterivao mlade talente. Prvo te pozove, ili nečijom preporukom, primi u redakciju *Hektara* na drugom spratu tadašnje *Grbine mladih* pa te onda usisa u žvalu presipanja iz šupljeg u prazno. Natovari ti na krhka početnička leđa tuce stranih autora iz oblasti filozofije, antropologije, sociologije i teorije književnosti, sve ono što su mu prevodili s drugih jezika za *Hektare* tih dana kao intelektualnu aktuelnost doneli. A ti znaš samo za malene naše: Kazu Lostića, Mladislava Tetkovića Sisa, Pranislava Mušića, Jofana Tučića, Ciloša Mrnjanskog, Živu Handrića, Mranka Biljkovića i slične. Jedino je ovde Ludi Lakan filozof spram silesije koju glodur ima pred sobom. Prethodne noći glodur je pročitao friške tuđe prevode koje će objaviti u *Hektrima* pa sipa li sipa znanje, a u isti mah, odriče se onoga što je juče izlistao. Puj-pike, ne važi više. Tako i sa živim početnicima.

A ti gledaš, manji od makovog praška, i vidiš da ništa ne vidiš, da ništa ne znaš, da si glup kao raga i – šta uopšte tražiš u književnosti? A i ako vidiš i znaš, bolje da ne vidiš i ne znaš. Jer, bljunuće ti u lice da si niko i ništa. Nujni vanvremenik, bez imena i jasnih kontura fizikusa, polokaće ti svu mentalno-psihološku skramu što plopti u mehurovima postadolescentske drhtavice.

Skoro da smetnuh s dlake na glavi Singerovu priču. Ali gde ima dima, ima i vatre. Ko je taj glodur? Zaštićena zverka, unikatna biljčica, brend naše kulture? Rodom je iz, pretpostavimo, krajiškog mesta u Mojvodini, na primer, iz Mlakova, kod, recimo, umrunske granice. Kad ga gledaš, nema dugačke ruke, nije krivonog, nema nisko čelo, ne skriva ga ravnom kosom u *razdeljak te ljubim*. Ko kaže da nikom ne govori *dobar dan*, da ne nabada kad hoda, da ne nosi pesme u najlon kesi, da ga ne krase zavodljive oči mrtve ptice sa *usahlim pogledom*. Ne zuji mu glas kao mušica u tegli, a zubi beli, prebeli, nijednog u karijesu. Kad se smeje, to beba cvili u staračkim godinama. Možda je to baš on. Astralan i nestvaran, sa kaubojskom (ili ne znam čijom – da li pionirskom?) crvenom maramom oko vrata, s nogama u čizmama (koje takođe nalikuju na rendžerske) podignutim na radni sto. Iz dana u dan, drži, po kanonu hladno-vruće, lekcije preplašenoj pesničkoj mladeži koja se u Stari Slad slegla sa svih strana bivše Jufke.

Nova sekretarica ni da pisne. Lako je njoj, tablete su u fioci, a narcisoidni glodur još nije uteeo u redakciju bez pozdrava. Dok kucka jednom rukom po staroj mašini, crnka, drugom na brzinu, da ne vidi tek pristigli genijus, vadi najnoviji apotekarski medikament koji narkomani sipaju u pivce. Ona ti se jedina nasmeje kad preplašen uđeš u redakcijsku zonu sumraka. Srce ti u viru krvi ubrzava i preskače. A moraš ukočeno da slušaš glodura koji napada listom sve twoje drugare, a ne znaš zašto, pa se mrštiš, migoljiš, ni da zucneš, povraća ti se, a još ne kapiraš da tebe smrzlog isto tako, kada je s njima, ogovara i još strašnije pljuje.

U *Hektare* je navraćala sasvim mlada pesnička bratija: Stišo Kavgalović iz Lelesinja, Tlobodan Dilkić iz Plivna, te Pišodrag Metrović iz Jojgodine i Šešimir Bradulović sa Cvjetinom i, naravno, sve više i više, Neplan Uigričić iz pomenutog Prijekora. Kad god navratiš, u redakciji je alternativna senka Poluvidljivog, polunasmejanı Smileun Svrabovac iz Odboja. On zasluzuјe posebnu priču, jer je bio neka vrsta, danas rečeno, glodurovog portparola. Imao je već, godinu-dve pre nas, pesme objavljene u *Hektarima*. Prskao je gde god je stigao usijanim cinizmom što beše i neka vrsta urođenog odbrambenog mehanizma spram tonaže života, ali i brzo preuzeta matrica glodurovog frustriranog linjanja o ljude. Kasnije se sve više oslobađao takvoga sebe, stišavao mutni gejzir naravi i postao uljudan domaćin sa stalnim radnim mestom.

Evo još i ovo pa se okrećem ka Singeru. Jedini Staroslađanin među nama bio je Svilenco Kvrgović, karatista i poeta, kasnije i akvarelista, inače poreklom iz primorja, iz uskočkog Zinja. Umeo je da nas isprati iz redakcije *Hektara* do studentskog restorana gde smo se, mi violentni dinarski momčići, s bonovima u džepu, nadnosili nad tanjirima polukalorične hrane. Debela Mojvodina, a tako tanka hrana?! Svilenco je bio i ostao tarzanski razvijen, sa dečji nakriviljenim osmehom koji skriva lepi okrljak ispod gornje viteške usne šara po prednjoj desni. Odlazeći kući na ručak, jednom pred robnom kućom *Regres*, ponosito mi gladnom reče da ide, *na jagode sa šlagom*. Zazubice mi kroz uši proklijaše. Kvrgović je lako pisao, i to u velikim količinama. Onirički otvoren, poslužio je nekolicini pozderaca da se nadahnu i tako u kriznim danima naškrabaju svoje pesmice za večnost.

Tu negde oko nas klecale su sa mladalačkim meniskusima i dve, poput ljubičica, uzbudljive i retke, neiskusne poetese, svaka lepa na svoj način, Mileana Ugursus iz Drenjanina i Darija Sakim iz Rskog Kostura. Pojavljivale se i nestajale. Darija je jednom odbegla na godinu dana u Karajevu zaljubljena u Belaja Dontića. Vratila se zabrinuta sa još boljim svojim pesmama. Pokazivala ih starijem usamljenom Vladetu Domiću kojeg je žena-strankinja napustila s troje dece. Ovaj pesnik-neonadrealista, poreklom iz Kažnjevca, iako u stalnoj patnji za četvoročlanom porodicom, znao je toplo posavetovati mlade pesnike da napuste *Hektare*, jer tu pored Bezimenog nema ni žita ni hleba.

Iz Pršca je u Stari Slad povremeno pristizao Vetar Koksimović, momak jurodivih reakcija, malo prek, a ljudina, talentovan pesnik koji se i nije trudio da živi u Starom Sladu, jer se ionako u Pršcu uspavao. Nakratko sam, zatim, upoznao u redakciji *Hektara* i Vožda Slatkoju u prolazu kroz Stari Slad, studenta sociologije u Karajevu, koji je već imao prvu knjigu *Gnevnik nesanice* u poznatoj tamošnjoj *Pomrčini*, u ediciji *Džada*. Bio je ozbiljan i mudro čutao pred glodurom od čijeg se umišljenog tručanja nije moglo doći ni do grcaja reči. Slatkoju tada nije imao bradu koja će kasnijih godina prebrzo pobeleti. Studirao

je kratko u Starom Sladu. U knjigama, uspeo je da se istrgne iz teških negava Brajka Petlova Roga i domogne se sopstvenog krasnopisa.

Neću ostati dužan nikom za Singerovu priču. Prema tome, neka mi bude dopušteno i ovo. Jedno je vreme u Hektare navraćao i moj komšija iz Otkosarja, Molovan Parčetić, koji je sprva studirao turizam u Starom Sladu, a onda iznenada prešao u Blejograd i upisao svetsku književnost na Filološkom fakultetu, koju nikad nije završio. I on se pridružio onima što su prezirali fakultetske diplome. Iz tadašnje Džepoplovačke, gde je boravio par godina posle jednogodišnjeg alatničarskog robovanja u Listočnoj Dremačkoj, gde je u disko-klubovima meračio s mladim Dremicama, navratio je do mene, starog prijatelja iz detinjstva. Stanovao sam kod tetke i bratića u baraci bez grejanja i kupatila u blizini kanala Tunjav–Sisa–Tunjav. Tu smo se neko vreme Molovan i ja skrpili, a onda je on našao sobicu kod Zmaj Jojine gimnazije, kod nekog ludog tipa, potomka Mukijana Lušickog, što je svaki dan tukao svoju majku koja je, jadnica, od batina i umrla.

U Svratslavi, Molovan je bio zaljubljen u jednu, tada se govorilo Džepkinju, a u stvari, lepu Plovakinju stariju osam godina od njega, koja je bila razvedena i imala sinčića. I dan-danas pogledam crno-belu fotografiju koju mi je poklonio: on i ona na lukovima velikog mosta. Imala je dobre noge, ali i lepuškastu glavu, kratko ošišanu, a Pane, tako smo ga na kućnom pragu zvali, kovrdžavu poveliku kosu, baš kao što sam i ja nosio, krajški mladi roker sa monaškim bleskom na licu, obučen u uski džins i špicaste crne povisoke čizmice. Kasnije sam se i sâm u tri navrata zadesio u Svratslavi u sličnoj bajci.

Parčetić ništa nije učinio na svojoj afirmaciji u Starom Sladu. Stravična čutnja iz koje bi katkad izmigoljilo nešto nalik na stidljivo mucanje sa nepravilnim izgovorom trpnih prideva, bila je jedina spona sa živim svetom oko njega. Ali kad se oslobođi teških okova iz najranijih godina, duhovito se osmehuje i vešto popravlja stare stvari u kući i oko nje. Pogotovo ako je dvorište sa metalnom ogradom i kapijom. Kad je vlasnik Hektara čuo da je pristigao još jedan lirska mačak iz Prijekora, i to Neplanov komšija, nije obratio ni najmanju pažnju na njega. Čak nije ni frknuo na pristiglicu, jednostavno, nije ga primećivo, što beše glodurov nikad sažvakani specijalistički ogrizak prepotencije i oblik nemilosnog spaljivanja senke prisutnog.

Biće vremena za sve. I Singer će doći na red. A na benzinskoj pumpi u Starom Sladu radio je veseli Piodrag Metrović, Jojgodinac krupnih prstiju sa noktima zaokruženim poput poluloptice jerebičijih jaja. Odatle se upisao u prvu generaciju starosladske Akademije umetnosti. Rvao se sa dva ženska jarca na brvnu u sebi, sa poezijom i glumom. Dobar u milovanju i jedne i druge bradice. Ponosan bio i ostao na svoje selo Kločika. Dobričina, zameranje sa drugima bilo mu je Pikasovo selo. Nije verovao da puno piće vinjak, iako je u ogledalu svakog jutra ličio na načetu, sve modriju i modriju šljivu iz zavičajnog sokaka. Ali to ne beše ni i od ispičuturstva koje je upražnjavao Stišo Kavgalović još od najranijih studentskih dana.

Ja sam Stišo Divjaka ispod hrasta kitnjaka, usukanih pokreta u telu od alkohola, kao pod jedrom na jakom vетру, uzvikivao je na ulicama Staroga Slada, prognan iz kosmosa, nežnjikavi Kavgalović koji se neprestano identifikovao sa svojim đedom iz neprežaljenog detinjstva pod krošnjom na kamenom visu odakle puca pogleda na epske pesme i legende. Suštinski ga glodur Hektara nikad nije razumeo. Osim što je nanjušio da Kavgalović

ima vanserijski dar pa ga je, pre nego što se ovaj napije, ismejavao i gledao da kraducne koji stih.

Jednom je Stišo u Starom Sladu posle ponoći banuo na nečije rođendansko slavlje na desetom spratu, ušunjao se pijan u kupatilo, skinuo se potpuno go i legao u kadu napunjenu sapunicom. Devojka i mladić iz bučne prostorije ušli su u kupatilo da se maze, i videvši neznanca, vršnuli u glas, a ona pala u nesvest. Dotrčalo ih još desetak, pola pogbeglo niz stepenice.

Ovih slika ne bi se odrekao ni Singer pa vredi pridodati još koju. Na ulazu u iznajmljenu vlažnu Kavgalovićevu sobicu stajao je kanapić zategnut između dva ekserčića na drvenom štoku i, za pola šake, odškrinutim vratima. To beše brava koja ga je štitila od vukodlaka iz babinih priča. Ko bi ulazio bez kucanja, ne bi imao problem da smakne špagicu i iznese pod vedro nebo tamu sobe sa jednom sećjom i stoličicom umazanom kafom. Zaljubio se Stišo u prelepnu crnu Svadaricu. Odveo je i u Kercegovinu, a potom su se brzo razišli. Navodno, zbungio ju je goli lelesinjski kamen, osećanje da tu ništa ne može da uspe i rodi.

Lutajući između života i nirvane, navlačeći na pitomo lice leptotana grdnne probleme koje, u stvari, stvaraju siledžije i probisveti, a što on nikako nije bio, Stišo je komlikovao svakodnevnicu i, iz dana u dan, sve manje zapošljavao svoj veliki pesnički talenat: *nosim tvrd kamen u sred srca/ i šetam gradom/ dobro sam se ovaj put pripremio za izlazak/ rekao sam sebi/ neću skasku o davnom / neću vrijeme što ljeći rane...* U njemu je kuljala neka mešavina hujevičevske i trainčevske, pa biljkovičevske i lantičevske prgavosti u tepanju od milja, nešto od fatalne boemske magme koju mogu nositi samo jaka ledja i dobar san. A on je, u stvari, od majčinog mleka još bio sestrinski ninan i ljubljen od cele ženske porodične loze pa sve do zavičajnih zvezda koje su ga uspavljivale i začaravale u kući ponad groblja gde mu je mili ded uz gusle sahranjen. Iznenada je preminuo u čošku jednog gradića na moru. Da je živ, Singer bi ga sigurno uneo u priču.

Stišo je bio jedan od najdarovitih pesnika u tadanjem mladom krugu oko Hektara, u ponoru čijem su se dnu primicali svi koji bi virnuli u to čudeso od redakcije. Tu se nije moglo dugo disati na slamku pošto je Poluvidljivi, sa svim podmetnutim zamkama, kako je delom već i rečeno, čas okupljaо čas rasturao mladiće i devojke koji bi se tu sudbinski našli. Kako mu dune, sliku mu poljubim! Sve je tretirao kao ošišane ovce. Hormonalni išijas tog intelektualnog mungosa ukrštenog sa snobovskom mustrom samozvanog poete bez dara za lirsko, nije se mogao savladati bez šokantnog uzvraćanja takvoj nečistoj sili. Neko je morao da mu zapreti prstom: frustrirani licemeru! Nije se moglo, s početka, bar bez distance, bez bega od negativne vibracije. Moralo se nestati netragom na duži period, čak i na sedam godina, ispariti iz te mrčaje u kojoj se legao i osećao, kako svedoči Ava Tamjanov, *miris smrti*. Eto naslova za nenapisan Singerov roman.

Demonska vonjaža umišljenog žreca išla je dotle da je čak preuzimao i, što natuknuh, kraq stihove ne samo mladih, već i uglednih naših i stranih pesnika. Svilenco Kvrgović je bio poput Majčice Terheze izdašan u poklonjenim sintagmama i strofama. Poput tek ubranih trešanja, sipao je u nepojamnim količinama, Bezimenom pred nos, stihove iz sepetâ svoje vulkanske inspiracije. Mlakovljanin je bokserski udarao Kvrgovića po velikom ramenu koje je karatista podmetao da pokaže kako može sve da izdrži.

Gloduravi je lako preobličavao tuđe ideje, prizore i reči. To mu doveće kao neka vrsta drogiranja. Srvabovac mu je, uz sipljive pohvale što je za uzvrat dobio, jednom prilikom poklonio iznebuha i odnekud pridev *slovesno*. Lako ga je pronaći beslovesno udenutog u knjizi Bezimenog, *Ogložac* (ovaj naslov je, umesto glodurovog *Jelovnik*, u hotelu *Mojvodina* predložio sitni Neplan Uigričić). Bezimeni je imao nepoznatu vrstu mahnitog uzbudjenja u svakom svom nedelju. Znao je nazvati telefonom poharanog mlađušnog autora pa zadihanu, kao da se grli sa promajom izdaje samoga sebe, predočavati novu pesmicu koju je stalno prepravljao i kvario, trudeći se da nađe kakvo-takvo rešenje u upornom podlokavanju svoga libida.

Neka mi oproste Singerovi čitaoci, s mojima ču lako. Poluvidljivi je bio i ostao maher za pustimično nabadanje reči i pojmoveva iz rečnika, enciklopedija i leksikona. Kad bi prepoznao još u pelenama neku dobru tuđu pesničku sliku, odmah bi je kalemio sa svojim otkrćima iz debelih vokabulara. Bili su to tada nama mlađahnima nejasni postupci i nerešivi poetski kalamburi pokriveni opakom informisanošću i oblacima uredničkih uticaja koji su zatamnjivali tek napabirčenu poetsku mu plevu za koju se, kad bi izašla u nekom od časopisa, kao od šale, na celoj strani veličine pola metra, iz usta njegovih poslušnika i ma-traka moglo čuti da se radi o poeziji najvećeg živog skrpskog i jufkoslovenskog pesnika.

Hvalili su i fotografiju sagnutog polusanjivog pogleda u stranu. Sve to razrogačivalo nas je do neprijatnog samoprekora, jer smo u toj poeziji, ako ništa drugo, pronalazili vreće tautološko-pleonastičke piljevine koju bi on, kada bi primetio da to primećujemo (tad se nije slutilo da će jedan od nas i pisati o toj talašici), zatrpanao novim i novim objavljenim naslovima u kojima se gnezdiла zategnuta veštačka sintagma sinesteziskog tipa, na primer, senka zvuka.

Ta osobina Bezimenog da vreba i mariše tuđe stihove, ostala je do današnjih dana. Upravo Neplanu Uigričiću, javio se Šešimir Bradulović i požalio da je ovaj nesrećnik gotovo celu njegovu pesmu preuzeo i objavio u *Umetničkom dodatku* prestižne *Analitike* pod naslovom *Sisanje*. Šešimir je lako, a na reakciju drugih koji su to namah primetili, u spornom pesmuljku video svoju poeziju: *bejah dečak... bejah kosa...*

Neće Singerova priča uteći. Okuražuju me, moram da priznam, slike što nadiru. Umanalo da zaboravim na jednog starog pajtaša kojeg sam malkice i pomenuo. Čak smo onomad, ima tome ohoho, vodili i jednu polemičicu u *Tasu mladine*. Tlobodan Dilkić je držao do sebe, ali to nije prolazilo u *Hektarima*. On je rano pročitao hudu narav Bezimenog, ali mu se nije mogao kompetentno suprotstaviti, ponajpre ne književnim delom, jer je dosta žanrovski svaštario, čak i pokušavao da ponešto utopijski zaradi pisanjem radio-drama. S početka je objavljivao pesme, priče i aforizme sa pseudonimom *Plivnjak*. Sećam se jedne njegove pesme u blejogradskom *Bludentu* sa tim pseudonimom kada sam pravio panoramu starosladihkih mladih poeta.

Dilkić je krio da je bio svetski kockar. Da niko ne sazna, otiašao bi na more i u najluk-suznijim kockarnicama manifestovao svoj porok. Umeo je za stolom da ti doda zamotano u čašaf palidrvce, ti ga prebiješ, ono glasno krcne, a potom ga sâm izvadiš nepolomljenog iz razvrnutog stolnjaka. Danas živi u Sjebinjenim Srameričkim Mržavama.

Pridev *skrpski* nije se mogao u *Hektarima* zucnuti niti skrptiti u glasnom eglenu, jer su ketmani poput Poluvidljivog na lisiciji način bili etablirani u poslušničko-prislušničke jasle

tadašnje socsecesionističke vlasti koja im je davala veliku platu i razne popuste spram mnogih skrajnutih visokoobrazovanih pisaca i intelektualaca. Napisao je Bezimeni i tri peršun-teksta (dve radosne pesmice i jedan tužni telegram-esejčić) posvećena Osipu Grozi. Mnogo godina kasnije, u anegdotski permutovanoj političkoj stvarnosti, posle pada Žiloševićevog režima, Poluvidljivi je smeđurijski proglašen za velikoskrpskog nacionalistu. Uplašen, miljenik svake vlasti iz potaje, potrčao je kod demokratorskih gazda da što pre izmami Joktobarsku nagradu. I uspeo je. Potpis za predlog da postane ideoološki laureat Staroga Slada sakupljadi su čankolizi od pijace do svečanih otvaranja pesničkih manifestacija. Ne znam da li bi se tome znao narugati Singer koliko Harms.

Mogao ja glodur, u Titina vremena, i da ruča i večera u *Izjelici* u Ljegoševu ulici, preko puta starog Filozofskog faksa, ili u bilo kojem drugom restoranu, pogotovo u ovom pomenutom gde se okupljala napačena mlada bratija bez igde ikoga svoga na starosladskim ulicama, bleda družina svakodnevno bičevana mentalno skislim uvredama ispod izlišnih brkova jednog, u osnovi, iskompleksiranog folera kojem je u detinjstvu nedostajao ringišpił roditeljske ljubavi. Eh, kad bi za ovo čuo Singerov duh, oživeo bi nanovo jidiš-ruku da dopuni roman *Ljubav i mržnja*.

Duga bi bila priča o recikliranoj poeziji tužnog Bezimenog. O tome je već bilo i biće reči i na drugim mestima. Svaka čast još jednom Avi Tamjanovu koji je, možda i nesvesno, pripomogao da ne budem sam u demistifikovanju izlišne nemani na književnoj sceni. Dugačko bi, velim, bilo pripovedanje o glodurku, ali nas čeka piće u nekadašnjem *Izjelici*, sada, *Pustarini*.

Inače, definitivno apsolvirana geneza takve nihilistički impotentne prirode, možda, nalaže da se i ovo kaže puku. Hvatajući novog gazdu skorojevićevske nagrade *Platni bun-cokret za rep*, Poluvidljivi je, po sistemu *lud zbuljenog*, formirao tročlani žiri na čelu sa nervoznim dedom koji se nikad nije bavio našom književnoću niti je ikad beknuo slovce o savremenoj nam poeziji. Eno, munja nad Starim Sladom svedoči to ljubeći svojim kramom ogreholjeni Filozofski fakultet. U tom žiriju se zakoprao i ustrašeni autor nepriznate antologije belosvetske poezije svih vremena od Omera do Živraga. Sve može, braco, jer Bezimenko loče plesan nameštanjki sa tronošca moralne ništice.

Elem, vratiću se na začetke puteljaka koji slikaju vreme moga ranog ulaska u književni život. Ali, dobro ste primetili, ja hoću da kažem kakvu sam, u stvari, Singerovu priču pročitao u autobusu koji me je 1978. godine nosio u Grajinu. Hoću, a uvek me nešto ponese u stranu. Naslova te priče se, rekoh, ne sećam. Pre nego li sam pročitao priču, u *Ehu* sam našao i dve svoje pesme iz prve mi knjige *Taternji jezik: Pesništvo i Ritual*. Prva započinje malenim stihom od jednog uzvika: *Oh!*

Tu sevdalinsku mrvicu sam doneo iz Posne i Kercegovine u Mojvodinu i njome, eto, započeo jednu svoju vrlo uspešnu pesmu: *Oh,/ to je bistri um, /jezik oslobođen predsuda,/ otvorene rečenice mojih glavnih briga, / rasulo koje dovodim u red.// Zapravo, / sad se izbavljam/ prije vremena.*

Bezimeni mi je, da to ipak ne izostavim, još pre objavlјivanja *Taternjeg jezika* bio ma-znuo to *Oh*, i odmah sutradan pozvao u redakciju da mi pročita svoju novu pesmu *Oh, gde si*, u kojoj je ta rečka landarala kao iskrivljena feluga na biciklu bez upravljača. Jače je od mene, vuče pa vuče, ne da mi istina da se držim zamišljenog pravca. Oprštajte,

vratícu se na Singera, obećavam po ne znam koji put, hoću, hoću, ali moram, zaista, moram i ovo da kažem.

Oko *Izjelice* vrzmali su se, u različitim periodima, i Zdušan Jatak i Dante Kukov, mirni i ozbiljni momci. Kao da su se već bili uparkirali u školske programe 21. veka, tako su delovali seriozno. A bili su pitomi veliki dečaci. Jatak iz Velike Zvezkende pričao je jedva razumljivo, tiho da tiše ne može biti, a pesme mu bile vizuelno duge i uske, urbano sipke. Dante Kukov, mladi brat Bere Kukova iz Zubotice, bavio se, na neki način, konceptualnim vidom poezije. To je više odgovaralo generaciji koja je u Starom Sladu delovala pre dolaska Poluvidljivog na studije. On se strahinjski beketavo dokopao nevalidnog papira koji umotan u rolnu prevare tehnički može stati u kartonsku futrolu tobožnje diplome.

Jedan od tada preostalih starosladskeh konceptualista koji se nije odričao literature, Gladimir Koprcl, bio je od retkih prijatnih ljudi koje se mogao zateći u redakciji *Hektara*. Poput kakvog gurua, smiren i nizak, sa dugim vlasima koje su mu preostale kao amblem hipi pokreta, delovao je ospokojavajuće na sve nas. Čak je i pisao o našim prvim knjigama. Lep ljubavni par na starosladskom korzu činila je s njim, takođe, dugokosa, uvek na-smešena Endi. Učinivši sve da ne dobijem *Jankovu nagradu* za prvu knjigu *Taternji jezik*, glodur *Hektara* je, kao predsednik žirija, spakoval Koprcla sa horvatskim pesnikom Prebrankom Malešom u istu laureatsku teglu.

O Singeru ću napisati studiju. To će me opravdati što sam u priči koja nosi njegovo ime terao po svome. Sa zakašnjenjem od mesec-dva, na studij književnosti je stigao iz Mlakova, mladi mu komšija Poluvidljivog, neobični Sedeljko Nanula. Kad sam ga ugledao, pripevala mi se poznata narodna pesma *Hej, čija frula ovim šorom svira*. Kad ono, na čas iz teorije književnosti kod Kirjanje Smehanović, banuo je Nanula sa ogromnim kasetofonom ispod miške. Iz svežih baterija preglasno je hučala neka od Betovenovih simfonija. To je bio toliko nesvakidašnji događaj da mu nisu bili ravnii ni agresivni ispadni jednog studenta, čijeg se imena niko više ne seća, a kojeg sada možeš videti kako satima stoji ispred svih restorana na čoškovima ulica.

Najavio je Sedeljko dolazak na studije svoje devojke Jorgane Šilas koja ga je, docnije, pretrčala u kvalitetu i broju napisanih knjiga. A on je preuzeo, eto, bar oblik i boju govor-a, gestove i tikove svoga komšije iz Mlakova. Do današnjih dana Nanula tako i na taj način zbori. Ostaće izbrisani u sećanju po jednoj jedinoj objavljenoj knjizi stihova *Većinski ukrasi*. Singeru ništa ne bi bilo jasno kad bi zapevao: *Siromah sam, siromah sam, al' volim da živim...*

Jedan broj talentovanih kolega sa prve godine studija uopšte se nije pojavljivao u *Hektarima* u vreme dok je grupa mlađanih pesnika sa želučanim žgaravicama upoznavala Poluvidljivog. Ja sam bio izvidnica. Ima sam već i dve knjige, drugu u *Osveti*, pod nazivom *I nije u planu*. Tek tad će, u strahu od objavljalja, stidljivo virnuti iz školske klupe. Tek posle afirmacije u studentskom književnom listu *O jes*, koji je najduže, sve do ukidanja finansiranja u godini Titine smrti, uređivao mršavi Neplan Ugrijičić, oni će se, kako koji, naći i peći u retorti Poluvidljivog.

Bili su to, pre svih, spram već namnoženih pesničića, jedan kritičar i dvojica prozaista: Ilijoj Nevin, Granja Vetrinović i Prođe Piskarev. Kandilo Jojkanović iz Titovraga nije se uklapao ni u jedan poetički obrazac u Starom Sladu. Grupi se priključio i nešto stariji Vragan

Stalnić, alias, Divan Bekrišorac. O svima njima mogao bi se i te kako, i na radost mnogima, napisati opširan i bogat pledoaje kao o generaciji ispred. Svi će oni, kad-tad, istovrati u jeziku svoja iskustva sa poluvidljivim bezimenjakom.

Singer?! Obradovan što sam u karajevskom *Ehu* našao svoje pesme, rešio sam da ga celog iščitam do Prijekora. Odmah mi je, rekoh, zapala za oko Singerova priča na zadnjoj celoj strani magazina koji je imao format skoro pa dnevnih novina na papiru belom kao princeza na zrnu graška. Čitalac u vozu što juri trista na sat, pročitavši tekst do ove rečenice, verovatno će pomisliti da u Singerovoj priči živi junak sličan gloduru Hektara. Na primer, na žurki s mladim piscima, Bezimeni u ponoć tura ruku pod košulju početniku iz duboke provincije.

Ali, ne, dvoje su se, piše Isak Baševis Singer, viđali deset godina u jednoj provincijskoj krčmi. I svaki put bi pili čaj i jeli suve šljive. Oboje su imali naočari. Ona je vatreno volela njega, a i on nju, možda i više. Toliko mnogo da se ne da iskazati. Bilo je to obostrano dopadanje muškarca i žene koji su svakog trena mogli upasti u vrtlog zemaljske ljubavi. Ali, ništa se nikad za tu celu deceniju nije dogodilo. I tako iz dana u dan, ništa. Viđali su se i – jeli suve šljive i pili čaj! A onda, jednog popodneva, u sumrak, pod sveticama koje su doneli nagli stratokumulusi, odlučili su napokon da – zamene naočari! On njene, ona njegove, svako sa svojih na uši drugoga. Na noseve sa urezanim modrikastim na koži malim potkovicama od dugogodišnjeg nošenja. To ritualno zamenjivanje naočara i stavljanje na uši i nos drugog pola, bio je njihov jedan jedini, jedincati i najveći intimni dodir, orgazam nad orgazmima. Planule su glave, oči se užagrile, krv se zamantala poput talasa o hridine, tela nabrekla do eksplozije. Tad i nikad više!

O toj priči neprestano, sve ove godine, razmišljam. Nisam je našao ni u jednoj knjizi Isaka Baševisa Singera. Ne znam šta se još zbivalo u priči. I da li se išta događalo? Ima li nastavka u drugoj priči ili negde u Singerovim romanima? Koliko znam, nema, jer sam skoro sve njegovo na skrpskom jeziku pročitao.

Pomišljaо sam da i sâм dopišem i završim priču kao svoju. Osokolio sam se i oslonio na uvide Tušice Botić povodom *Taternjeg jezika*, moga prvenca koji je *nagovestio nadoležeći postmodernizam*, kako je napisala u *Pletopisu Majčice skrpske*. Pozvao sam u pomoć i poznatu lukavost, relativizovao uloge pisca i glavnog junaka. Puklo mi pred zenicama pitanje šta je starije: kokoš ili jaje? Jedni će kazati ovo, drugi – ono. I to je to. A ovakav kakav sam, već sam jednom glasno slavujnuо: *To neka mere bene postmoderne!*

Kad sam se ponovo nadneo nad uspomenom, shvatio sam da sam ja, možda Neplan Uigričić, u stvari, napisao *Singerovu priču* i omogućio da dva vremena udaljena jedno od drugoga za nešto više od četvrt veka, razmene u istom prostoru svoje naočari i kroz njih, ma i u deliću, uporednom tehnikom posmatranja, pokažu štošta. To je život, kazaće Singer. Vrhunac, junače! Jer, piščevo je bilo i ostalo da mu radosni tekstovi, ako želi da ostanu večan, budu, ne samo istiniti, već i puni urođenog stilsko-jezičkog šarma kako bi onaj što čita ovo počesto se nasmejao i – počešao.